

III RIIGIKOGU

6. istungjärk. Protokoll nr. 163 (16).

1928.

III Riigikogu koosolek 23. mail 1928
kell 17.

Kokku on tulnud 93 Riigikogu liiget.

Valitsuse loosis: kaubandus-tööstusminister **J. Holberg**, teedeminister **A. Kerem**, töö-hoolekandeminister **K. Soonberg**, põllutöömister **O. Köster**, siseminister **J. Hüner-son**, välisminister **H. Rebane**, sõjaminister **N. Reek**, rahaminister **A. Teetsov**, kohtuminister **T. Kalbus**.

Päevakord:

1. Riigi 1928./29. aasta lisaeelarve nr. 1. arvel eelkrediitide määramise seadus — II lugemisel.

2. Paide—Järva-Jaani kitsarööpalise raudteele maade sundvõõrandamise seadus — II lugemisel.

3. Rannasadamate arendamise ja selleks krediidi määramise seadus — III lugemisel.

4. Ärimaksu kohta käivate seaduste muutmise seadus — II lugemisel.

5. Sisemiste veeteede korraldamise ja selleks krediidi määramise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

6. Maaseadusega võõrandatud maid koor-mavate hüpotekaarvõlgade korraldamise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

7. Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse muutmise seadus — II lugemisel.

8. Kaitseväeteenistuse seaduse rikkumise asjus karistuse määruste muutmise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

9. Endise „Tallinna heategeva seltsi“ va-randuste korraldamise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

10. Maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse täiendamise seadus — maakomisjoni ettepanek.

Koosolekut juhatab esimees **K. Einbund**.

Sekretäri kohal sekeretär **M. Juhkam**.

Koosolek algab kell 17.25 min.

Juhataja **K. Einbund**: Avan Riigikogu koosoleku. Päevakorra 4. punkt tuleb lugeda parandusega: trükitud on II lugemisel, peab olema III lugemisel.

1. Riigi 1928./29. aasta lisa-eelarve nr. 1. arvel eelkrediitide määramise seadus — II lugemisel. (Tekst III Rk. 6. istungj. pr. lisades, vaata sisukord.)

Eelarve-komisjoni aruandja **J. Sikkar**. Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

2. Paide—Järva-Jaani kitsarööpalise raudteele maade sundvõõrandamise seadus — II lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **V. Hasselblatt**. Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

Paide—Järva-Jaani kitsarööpalise raudteele maade sundvõõrandamise seadus.

§ 1. Paide — Järva-Jaani kitsarööpalisele raudteele tarvilik maa-ala sundvõõrandatakse Järvemaal kogupinnaga kuni 129,6 ha ühes päraldistega teedeministri poolt kinnitatud plaani järgi.

§ 2. Sundvõõrandatud maade ja nende päraldiste eest makstakse tasu Paide—Järva-Jaani raudtee maavõõrandamise summadest V.S.K.X kõite I osa järgi.

3. Rannasadamate arendamise ja selleks krediidi määramise seadus — III lugemisel. (Vaata tekst pr. nr. 162 (15), veerg 429—435.)

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **E. Sulg**. Pealkiri võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

A. Jõeäär (stp): Kordan II lugemisel tehtud ettepanekut, § 1. pärast sõna „Roomasaare võtta „Kuresaare-Tori“.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 1 vastu võetud.

(§ 2.)

K. Tonkman (põl): Austatud Riigikogu liikmed! Ma kordan oma ettepanekut, mille II lugemisel tegin, nimelt § 2. juures, kus ette nähtud, et rannasadamate kordaseadmine teostatakse viie aasta jooksul, võtta „üheksa aasta jooksul“.

Oma ettepanekut põhjendan sellega, et ei või nii suuri summasid raha välja anda, nii lühikese aja jooksul kinni pannes. Riigikogu peaks mõtlema, kui kaugemale niisuguse andmisega minnakse: iga päev laenukava laenukava peale, üks laenamine alati. Kes siis lõpuks need laenud kinni maksab, kes neid jõuab tasuda? Siin peaks tõsiselt mõtlema, et ei tohiks niimoodi raha lubada ega välja anda, mida nii kerge ei ole tagasi saada.

Selle kava teostamise vastu ei ole mina väelnud. Sadamad on tarvilikud, aga sadamate ehitusekava tuleks pikema aja, ja nimelt üheksa aasta jooksul teostada. Sellepärast teen ettepaneku, kava teostamise tähtaega pikendada üheksa aasta peale.

Aruandja **E. Sulg** (lõpusõna): Ma ei taha siin uuesti eitavalt toonitama hakata. II lugemisel ütlesin juba kõik, mis mul öelda oli, ja ma jään selle juurde.

Juhataja K. Einbund: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Tonkman'i ettepanek tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 2 vastu võetud.

§ 3. võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

Juhataja K. Einbund: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

4. Ärimaksu kohta käivate seaduste muutmise seadus — III lugemisel. (Vaata tekst pr. nr. 162 (15), veerg 436—449.) Rahaasjanduse komisjoni aruandja **J. Loosalu.** **Juhataja K. Einbund:** Käesoleva seaduseelnõu arutamisel III lugemisel jätan ära selle seaduse osade teksti ettekandmise. Sõnasoovijaid selle minu korralduse kohta ei ole.

Pealkiri võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

(Esimese osa I alajaotus.)

P. Baranin (vn): Я повторяю то самое предложение, которое вносил при

втором чтении депутат Югансон, а именно:

Teen ettepaneku, § 449. lisa IV.:

„3. järgu kaubandusettevõtte pealt 20 krooni asemele võtta 15 krooni; 5. järk — veo-kauplus — 30 krooni asemele võtta 15 krooni; 5. järk — kandekauplus — 10 krooni asemele võtta 6 krooni.“

При втором чтении было достаточно обосновано это предложение, и если есть малейшее желание в государственном собрании решить этот вопрос по справедливости, то надо полагать, предложение будет принято. При внесении этого предложения я изхожу из принципа равномерного распределения налогов. Принимая в соображение, что для предприятий первого и второго разряда повышение принято в размере 100%, то такую же пропорцию следует соблюсти и по отношению к предприятиям третьего и пятого разрядов. Предложение же комиссии, увеличивающее повышение до 300%, нельзя признать нормальным. Я предлагаю соблюсти одинаковую норму, т. е. увеличить только на 100%.

Juhataja K. Einbund: (Hääletatakse.) Poolt on 27 häält, vastu — 37 häält, seega on rkl. Baranin'i ettepanek tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on esimese osa I alajaotus vastu võetud.

Esimese osa II ja III alajaotus ning teise osa I—IV alajaotus võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

(Teise osa V alajaotus.)

A. Oinas (stp): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Teisel lugemisel tegin mina paranduse, mille mõte on see, et ärimaksu alandatakse 10% pealt 8% peale ja isegi kuni 5% peale vähematel äridel, kuna suurematel äridel jääks maksimaalne endine protsendimäär. Selle ettepaneku tegin sellelt seisukohalt, et meie riigikassa on kehv. Ei ole õige maksukoormat selles suhtes veel halvemaks teha, et makse vähendatakse jõukamate kihtide suhtes, kõrgendades seda kaudsete maksude kujul vaesematele. Siin võttis rkl. Tonkman vähe aja eest sõna ühe seaduse puhul, mille rahaline ulatus ei ole isearanis suur, nimelt rannasadamate korraldamise seaduse puhul. Rkl. Tonkman kaebas, et

kust leiab riigikassa selle seaduse teostamiseks raha, ja tegi omalt poolt ettepaneku, selle isegi tagasihoidliku kava teostamise tähtaega pikendada 6 aasta pealt 9 aasta peale. Ma küsixin nüüd, millega täidetakse see auk, mis tekib jõukamate ärimeeste ärimaksu alandamisest. Siin heidetakse kerge käega riigi eelarvest 40 miljonit marka. Tuleb ometi silmas pidada, et kuigi ärimaks ärimeestele koormav, on ometi õiglane makse ses mõttes korraldada, et makse võetakse jõukamatelt kihtidelt, kus teatud sissetulekud olemas, aga mitte vastupidi, kehvematelt kihtidelt, mis ülekohus oleks. Sellepärast oleks minu ettepanek õiglane, mille ma II lugemisel tegin. Panen ette see III lugemisel vastu võtta.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Poolt on 23 häält, vastu 33 häält, seega on rkl. Oina ettepanek tagasi lükatud. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on V alajaotus vastu võetud.

Kolmas osa võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

5. Sisemiste veeteede korraldamise ja selleks krediidi määramise seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **E. Sulg**: Vabariigi Valitsuse poolt esitatud seaduseelnõu näeb ette sisemiste veeteede korraldamise 5 aasta kestel, milleks on kavas ette nähtud 40.500 krooni.

Siin käsitatakse peaausjalikult meie sisevete küsimust, see on Võrtsjärve, Peipsi ja Emajõe teede korraldamist. Kui käesolev seadus teostamist leiab, siis saaks meil selle kaudu juurde umbes 400 magistraal-kilomeetrit. Seaduseelnõu näeb ette peaausjalikult süvendustöödeks suurema summa, siis jõgede puhastamiseks, süvendamiseks ja sildade ehitamiseks.

Rahaasjanduse komisjonis oli see küsimus pikemat aega käsitamisel ja tekitas suuri vaidlusi. Kuid lõpuks ühineti siiski valitsuse kavaga, kuid võeti muudatusena vastu härra Baranin'i ettepanek Kallaste sadama kohta, mis suurendab kulusid 7.000 krooni võrra. Kogu kava oleks 47.500 krooni. Vaidlusi tekitas ka selle programmi teostamise küsimus, kuid lõpuks võeti vastu 6-aastane kava, kus ette nähtud, et Kallaste sadama korraldamise teostatatakse kuuendal aastal.

Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

K. Tonkman (põl): Austatud Riigikogu liikmed! Sisemiste veeteede korraldamise ja selleks krediidi määramise seaduse juures tekkisid rahaasjanduse komisjonis pikemad vaidlused. Need vaidlused keerlesid peaausjalikult kahe küsimuse ümber. Esimene küsimus oli rahaküsimus, kus juhiti tähelepanu sellele, et selle seadusega tahetakse pikema aja peale suuremaid summasid saada ja et ei ole võimalik seda kava nii laiaulatuslikult teostada. Teine küsimus oli see, missugune osa sellest seadusest tuleks teostada ja missuguse osa võiks edasi lükata. Selle vastu ei vaieldud, ega ei saa ka vaielda.

Mis puutub Tartu ja Peipsi vahelisesse veeteesse, ühes Peipsi sadamatega, kus veeteed juba olemas, peab selle korrahooldamiseks tarvilikke summasid andma.

Pikad vaidlused tekkisid Võrtsjärve ja Tartu vahelise veeteede korraldamise ümber. Selgus, et jõge tahetakse õgvendada. Kuid õgvendamisega ühenduses on maade võõrandamine, milleks läheb palju raha tarvis, missuguseid summasid ei ole seaduses ette nähtud. Ei ole teada, kui palju maad võõrandada ja mis see maksuma läheb. Samuti ei olnud komisjonil täiesti selge, missugustel kohtadel tahetakse jõge õgvendama hakata. Kaardil, mis jõe õgvendamise sihi ära määras, oli palju õgvendamise kohti ette nähtud. Nagu teada on Emajõe Võrtsjärve ja Tartu vahel kaunis kõver, kohalikud elanikud räägivad, et mõnes kohas teeb jõgi kolm kõverust ühe kilomeetri peal. Kui tahetakse nimetatud veeteed korda seada, nõuaks see õige palju raha. Edasi tõusis rahaasjanduse komisjonis küsimus, kas on midagi sellel veeteede korraldamisel ühist maaparanduse töödega, kui jõge süvendatakse, kui palju see maaparanduse töödele mõju avaldab. Selleks kutsuti põllutöoministeriumi kultuur-büroo juhataja insener Lepik kohale, kes umbes järgmist selatas. Käesolev kava ei avalda kuigi palju mõju maaparanduse töödele. Need on kaks põhimõtet, mis üksteisest lahkuminevad. Veeteede korraldamisega nõutakse, et vesi jões, kus laevad sõidavad, sügavam oleks. Maaparanduse põhimõte on, et jões võimalikult vesi madalam oleks ja et vesi hästi ära jookseks. Selgus, et ei ole mingisugust ühist selle kavaga.

Edasi tähendas insener Lepik, et kui tahetakse maaparanduse otstarbeks Emajõe süvendada, siis läheb selleks väga palju raha tarvis, tuleksid jõe äärt mööda tammid ehitada ja veepinda Võrtsjärves ja Peipsis alandada. Selle kava teostamine nõuaks palju miljoneid. Kui sellest seisukohast välja minna, et seda ainult veeteede korraldamiseks antakse, siis võiks selle osa krediidist tagasi lükata, mis

Emajõe süvendamist ja laevasõidu kordaseadmist Võrtsjärve ja Tartu vahel nõuab. Kuid sellega ei taha ma öelda, et tulevikus seda tööd teha ei tule. Selle võiks edasi lükata, tuleksid vastavad kalkulatsioonid esitada, kuipalju maksab maa võõrandamine, mis jõe õgvendamiseks tarvilik, üldine seisukord meil praegu teada ei ole. Kui praegu huupi hakatakse seda jõge süvendama, siis võime tulevikus teatud üllatuste ees seista, kus näidatakse, et vaadake, meie oleme siia juba rahasummad pannud ja nüüd tuleb seda tööd jätkata, ja lõpuks läheb veetee nii kalliks, et ei oleks mingit mõtet seda ehitada. Peaks selge olema, kui palju selle kava läbiviimiseks raha tarvis läheb, peaksid kalkulatsioonid olema.

Edasi selgus komisjonis, et Tartu ja Viljandi jõe ümbruskonnas on hästi välja arenenud omnibuseliinid, mis sama hästi võivad reisi- ja ühest kohast teise vedada, kui seda võidakse teha veetee mööda. Nagu teada, on Emajõgi kaua külmanud ja laevasõit on seal ainult lühikeseks ajaks. Sel ajal, kui laevasõit jõel algab, võivad ka omnibuseliinid selle ülesande oma peale võtta. (L. Johanson, stp: Ümbruskonnas omnibuseliini ei ole.) Miks ei ole! Härra Johanson, võtke teedeministeriumi poolt valmistatud kaart, seal on omnibuseliinid märgitud. Kui tahetakse, et meie selles küsimuses õigest otsast peale hakkaksime, siis peaks minu ettepanek vastuvõetav olema, et see osa krediiti võetakse eelnõusse, mis käsitab Tartu riigisadama ja peipsiäärsete sadamate kordaseadmist, kuid see osa krediiti tuleks tagasi lükata, mis ette näeb Emajõe süvendamise. Seda nimelt sel põhjusel, et kavad tulevad üksikasjalikult välja töötada ja terve projekt koos vastava eelarvega Riigikogule esitada, kust Riigikogu võiks selge ülevaate saada, kuipalju need tööd maksma lähevad. Meie ei tohiks raha niimoodi välja anda, nagu seda Vabariigi Valitsus näib soovivat, sellepärast, et maksujõud on koormatud, ja meie peaksime sellega arvestama, et maksukoormat enam kuidagi viisi suurendada ei või. Eelarve-komisjonis kõneles kindral Laidoner välislaenu protsentidest, mis iga aasta kohutavalt tõusevad. See näitab, et meie rahaasjad kõige paremas korras ei ole, vaid halva poole kipuvad minema. Riigikogu liikmed teavad, et käesoleva aasta eelarve puudujäägiga vastu võeti. Puudujääki, 200 miljonit marka, loodetakse katta krediitide ülejäägist. Täna on aga Riigikogu liikmetele kätte saadetud eelnõu, kus küsitakse lisaelarve korras eelkrediiti. Kui nii edasi läheme, kuhu siis lõpuks jõuame, lõpuks tunduvad väikesed summad koos suurtena. Sellepärast arvan mina, et riigi rahalist

seisukorda arvesse võttes ei võiks nii laialatuslikke käeliigutusi teha.

L. Johanson (stp): Härra Tonkman'il näib kange hirm olema ühenduse vastu Tartu ja Viljandi vahel. Millega see põhjendatud, sellest on raske aru saada. Alles eile tõmmati eelarve-komisjonis maha raudtee, mis pidi ühendama Tartut Viljandiga, mis oleks läinud üle Oiu, täna teeb jälle härra Tonkman ettepaneku, lastagu see veetee, mis annab loomuliku ühenduse Võrtsjärve ja Tartuga, veetee, mida juba rohkesti tarvitatud, mis on odavam ühendus nende punktide vahel, — lastagu see korratuse jätta, argu sinna raha antagu. Sellejuures põhjendab härra Tonkman seda riigi väljaminekutega. Teistel juhtudel jälle ei peeta väljaminekuid sugugi silmas. (K. Tonkman, põl: Näiteks!) Näiteks maantee seaduse juures, kui tahe on — siis on maantee sile! (K. Tonkman, põl: Selle krediidiga ei tee Teie teed korda!) Selle rahaga võidakse Emajõge korda seada, nii et seal võiksid väikesed laevad liikuda, sest suured laevad ülevälpool ei liigu. Selle rahaga ei tee teie maanteede korraldamisel midagi ära, kuid see veetee on loomulik. Kuna seal ei ole raudteed, siis olgu vähemalt seegi ühendus. (K. Tonkman, põl: Aga seda teate Teie ka, et Emajõe äär on soostunud ja sinna ligi ei pääse.) Missugune Emajõe äär on, seda tean ma väga hästi ja seda tean ma ka, et Emajõe ääres palju elanikke on, ja kui seal väikesed laevad ühendust peavad, siis on need alati tungil täis. Mul ei ole andmeid praegu käepärast, selle kohta, kui palju inimesi seal liigub, kuid valitsuse esindajal peaksid need olema. Neist andmetest selgub, kuipalju liikujaid on, kes tarvitavad veeteed. Ja kõigil neil inimestel on ühendus Tartuga tarvilik. Nende sadamate kordaseadmine ei nõua kuigi suuri kulusid, need on kõik tarvilikud neile inimestele, sest neile on tarvilik ühendus Tartuga. Kõigil ei ole võimalik hobusega sõita, ja nad peavad Tartusse mõni kord aastas pääsema ja selleks kasutavad nad veeteed.

Siin Teie kõnelede kuludest, aga muidu aitab tahtest. Mina ei ole aga kunagi uskunud Teie taht. Siin on valitsus näidanud, et summasid võib saada, ja miks teie ei usu siis oma valitsust?

Viimasel ajal oleme tihti sunnitud nägema isesugust nähtust siin Riigikogus ja komisjonides, kus valitsuse erakonnad avaldavad umbusaldust valitsusele ja hakkavad töötakistusega valitsuse eelnõusid maha matma. Nagu täna rahaasjanduse komisjonis kaks valitsuse erakonda võtsid oma portfelliid ja läksid uksest välja. (K. Tonkman, põl: Ja selleks, et

meie riik ei pea vastu neile laenudele.) Kui riik ei pea vastu, siis kõrvaldage see valitsus, kes riigi hukka ajab. Teie näitate, et teie ei usalda valitsust, olete valmis valitsuse prestiihi maha kiskuma, ja ometi hoiate seda valitsust üleval. Kui teie näete, et valitsus halvad seaduseelnõud esitab ja et ta ei seisa oma ülesannete kõrgusel, siis on ülim aeg luua teine valitsus. (J. Soots, põl: Valitsus annab halvad, aga teie veel halvemad.) Valitsuse eelnõusid ei ole püütud halvemaks teha. Valitsus on esitanud kalkulatsioonid, ja Teie ei ole näidanud, et need on valed. Aga tulakse ja öeldakse, kirjutatakse suurte tähtedega, et meie niisugust valitsust ei usalda. Kas teie siis arvate, et mina kui opositsiooni esindaja pean olema see, kes peab hakkama teie valitsust kaitsma. Kui teie seda tahate, siis annate enesele pankrotitunnistuse. Teie olete sellele alati alla kirjutanud ja täna kirjutate sellele jälle kahe käega alla. See ei ole valitsuse pankrott, vaid see on teie pankrott.

K. Tonkman (põl): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Mina arvan, et rkl. Johanson'i ärritused täitsa asjatud on. Ta tuleb ja peab manitsusekõne koaleerivatele rühmadele ja muud midagi. Mina arvasin, et tema pidi sõna võtma selle seaduse kohta ja pidi selle poolt või vastu rääkima, aga korraga läheb ta hoopis teisele pinnale ja hakkab koaleerivaid rühmi süüdistama. (Chr. Kaarna, tõe: Mis Teie viidate aega.) Ei saa seadust vastu võtta, et ainult „jah“ ja „amen“ laudakse. Siin aga tullakse ja öeldakse, et vaadake, valitsus on niisugune ja koaleerivad rühmad on niisugused. Kui valitsus on loodud, ega siis keegi ei ole ennast sellele koalitsioonile ära müünud, nii et ei või enam arvustada. Koaleerivad rühmad on ju vastutavad valitsuse tegude eest, sellepärast ei tohi niisuguseid summasid välja anda, nagu seda praegu tahetakse teha. Teie aga muud kui nõuate summasid. (L. Johanson, stp: Ja meie peame teie valitsust kaitsma.) Teie kaitsete teda ainult sel korral, kui see teile kasulik, oma isiklikke kasusid kaitsete teie sarnasel juhul, nagu tänasel rahaasjanduse komisjoni koosolekul. Teie ütlesite, et kaks rühma on läinud rahaasjanduse komisjonist välja. See on õige. Niisugusel korral, kus 1½ miljardit tahetakse välislaenu teha, kus ei ole kindlaid kalkulatsioone, niisugusel korral pidime niisugusele raha väljapumpamisele ja laenude tegemisele vastu olema. Meie niisugust asja kaasa ei tee, ja selleks meie kaasa ei tule. Ja ärge lootke, et teie manitsusesõnad peaksid meie peale mõju avaldama. Mina arvan, jätke need

endale, härra Johanson, ja ärge neid meile peale sundige. (L. Johanson, stp: Miks meie peame teie valitsuse eest vastutama!) Ma tuletan, härra Johanson, Teile meelde Teie rühmakaaslase härra Asti sõnu: ka opositsioon valitseb. Teie ei ole mitte ainult selleks rahvasaadikud, et ainult raha välja pumbata, vaid teie olete nende rahade eest vastutavad samuti nagu meie. Aga mitte, et teie arvate niimoodi, nagu rahaasjanduse komisjonis, kus teie, kes teie demokraatiat tunnustate, ei anna võimalust, et meie inimesed vabalt võiksid kõneleda. Ometi oli mitmel komisjoni liikmel sõna võetud, ja teie ei lubanud seda, et komisjoni liikmed oleksid oma arvamisi avaldanud selle seaduseelnõu kohta. Meie ei ole komisjoni tulnud, et tummad pealtvaatajad olla, vaid tahame seaduste kohta sõna võtta ja arvamist avaldada. Nii ma arvan, et need manitsusesõnad käivad teie endi kohta, aga mitte meie kohta.

Aruandja **E. Sulg** (lõpusõna): Härra Tonkman tähendas, et siin on suurte kuludega tegemist. See on täitsa tõsi, siin on 8 miljoni tegemist aastas. Mis härra Tonkman tähendas selle kohta, et riigil on piiratud sissetulek (vahelhüüe K. Tonkman'i, põl poolt.) Sissetulekud on meil kahtlemata liigagi piiratud, aga meie tahame ja anname lähemal ajal maanteede peale kuni 500 miljonit mk. aastas välja ja võime sellejuures sisemiste veeteede peale 8 miljonit välja anda.

Mis puutub Emajõe õgvendamisesse, siis ei ole tõsi, mida härra Johanson tähendas. Ma võin ette lugeda andmed, kus õgvendamistööd ette nähtud. Kogu programm on 11 punkti. (K. Tonkman, põl: Palju maavõõrandamine maksab?) Maavõõrandamise küsimuse juurde tulen ma ka. Neist on võetud ainult kolm kõige tähtsamat, ja kõik need punktid olid täpselt märgitud kaardil. Siin ei ole midagi uisapäisa sisse võetud.

Mis puutub maantee võõrandamisse, siis kalduti komisjonis arvamisele, et maade saamine ei tee takistusi. Seda seisukohta pooldas ka valitsuse esindaja.

Siin ei ole selles mõttes kartust, et võõrandamissummad on välja jäetud. Härra Tonkman pooldas isiklikult ettepanekut, ja nüüd on ta seisukoht minule arusaamatul põhjustel muutunud. Nüüd on tal aga hoopis teine seisukoht. (K. Tonkman, põl: Ma olen seda öelnud, et mitte praegu teostada. Teie võtate teise mõtte välja. Nii ei saa kõneleda ometi.)

Meie peame riiklikke asju korraldama nii palju, kui palju rahalisi ressursse on. Nii ühe- külgeks ei tohi meie jääda.

Teen rahaasjanduse komisjoni nimel ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega, on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud kolmepäevase vaheajata I ja II lugemise vahel.

6. Maaseadusega võõrandatud maid koormavate hüpotekaarvõlgade korraldamise seadus — I lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **A. Jõeäär**: Aus- tatud Riigikogu liikmed! Käesolev seaduseelnõu on esitatud Vabariigi Valit- suse poolt põhjendusega, et Maaseaduse muutmise ja täiendamise seaduse §§ 1. ja 7. vajavad ümberredi-

geerimist.

Mis puutub § 1., siis on tekkinud kahtlus, kas võõrandatud maade omanikud on vabanenud vastutusest võõrandatud maade peale ingrosseeritud võlgade eest. Kui need võlad riigi kanda jäävad, on loomulik, et nende võlgade eest, mis riik oma kanda võtab, endised omanikud vastutust kandma ei peaks. Et neid lahkarvamisi lahendada, on § 1. uue lõikega täiendatud selle kohta, et endised omanikud on igasugusest vastutusest riigi kanda võetud võlgade suhtes vabastatud.

Peale selle oli Vabariigi Valitsuse ettepanekus tähendatud, missugused võlad nimelt riigi kanda võetakse. Kõigepealt ainult need võlad, mis tehtud maadele enne 25. oktoobrit 1919, see tähendab enne, kui maaseadusega need maad riigile üle läksid. Selle seisukohaga ühines ka üldkomisjon ja arvas, et riigil ei peaks tekkima mingisuguseid kohustusi võlgadest mis tehtud endiste omanikkude poolt hiljem, kui maad riigile võõrandatud.

Peale selle oli veel eelnõus tähendatud, et riik oma kanda ei võta neid võlgu, mis olid kustutatud kinnistusregistrites 1. jaanuarini 1928. a. Selles osas läks üldkomisjoni seisukoht valitsuse ettepanekust lahku, ja komisjon asus teisele seisukohale, mis väljendust on leidnud eelnõus ja mille kohta pikem seletus on üldkomisjoni ettepaneku seletuskirjas ette toodud. Seda seletust pean ma ülearseks siin korrata. Selle sisu seisab lühidalt selles, et riik jätab enda kanda need võlad, mis olid võõrandatud maade peale ingrosseeritud ja mis ei olnud kustutatud enne 15. juunit 1925, see tähendab tähtajani, mil hakkas maksma Maaseaduse täiendamise ja muutmise seadus,

mis kõik võõrandatud maid koormanud võlad riigi kanda võttis. Vastavalt sellele põhimõttele on seaduseelnõu täiendatud.

§ 7. muudatus on üldkomisjoni poolt vastuvõetavaks tunnustatud Vabariigi Valitsuse poolt esitatud kujul põhjendustel, mis valitsuse seletuskirjas ette toodud. Üldkomisjoni nimel teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud kolmepäevase vaheajata I ja II lugemise vahel.

7. Riigikogu järgmise koosoleku aja ja päevakorra määramine.

Abiesimees **R. Penno** (korra kohta): Riigikogu juhatusel nimel teen ettepaneku, pidada hommikell 11 Riigikogu koosolek.

(Päevakord: prot. nr. 164/17.)

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

8. Kogukonna- asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse muutmise seadus — II lugemisel.

Maakomisjoni aruandja **A. Schulbach** (loeb):

§ 3. Seda korralduse nõudmise õigust ei ole: 1. Eramaaal asuval maakasutajal, kui tema käes olev maa- või maa- pidamine ei käi käesoleva seaduse § 2. lit. d alla ja kui:

a) tal endal on või riik või maaomanik talle kindlustab mujal maad, mis oma põllumajandusliku väärtuse ja otstarbe poolest üldiselt vastab tema käes praegu kasutada olevale maakohale või kui ta käes kasutada oleva maakoha eraldamine rikub peakoha maa-ala ühtlust sedavõrt, et selle edaspidine kasutamine põllumajanduslikult tunduvalt raskeneb ja kui sealjuures peakoht, millest eraldamine sünnib, on vähem kui 20 ha; on peakoht alla 20 ha, on maakasutajal õigus nõuda peakohast eluasemeks hoonealuse ja õuemaal eraldamist, kuid mitte üle $\frac{1}{3}$ ha;

b) kui maakasutaja kohtuotsuse alusel on kaotanud kasutamiseõiguse lepingutingimuste täitmatajätmise pärast;

c) kui maakasutaja kohtu poolt süüdi mõistetud ja karistatud:

1) kas kõigi õiguste, või 2) kõigi iseäralikkude õiguste kaotamisega, kui nende karistuste kandmine ei ole lõppenud enne 1920. a. 1. jaanuari; 3) varguses R. Tr. S. §§ 169

170, 170¹ ja 180 põhjal, kui nende süütegude eest karistuse kandmine ei ole lõppenud enne 1926. a. 1. jaanuari.

d) Kui maatükk on renditud tööstuse ettevõtte alla.

2. Kogukonna- ja asutustemaade kasutajal:

a) kui tema seda maad kasutab teenistustasuna, ametiasukohana või kui maakorralduse komisjon tunnistab selle maa tarvilikuks ametnikkude ja teenijate maaga varustamiseks ametiasukohas ja kui kasutajal ei ole sellel maa-alal oma eluhoonet;

b) kui tema käes kasutada olev maa on avalikkude algkoolide võrku arvatud koolikoht;

c) kui temal endal on omanduses, põlisel tarvitamisel või maaseaduse § 15. lit. a alusel kasutada maad üle 15 ha ja

d) kui maatükk on renditud tööstuse ettevõtte alla.

Märkus: Käesoleva paragrahvi punkt 1. lit. a nimetatud uue maa kättesaamiseni on kasutajal õigus senist maakohta edasi kasutada selle seaduse § 31. kindlustatud alustel, kusjuures § 2. lit. e ettenähtud kasutaja astub neisse õigustesse järgmise majanduseaasta algusest, kus uue maa saamise kindlustus antud.

K. Tamm (põl): See paragrahv, mille praegu härra aruandja ette kandis, oli võrdlemisi mõistlikul kujul esitatud II Riigikogus Jaakson'i valitsuse poolt. See paragrahv moonutati täiesti II Riigikogu alamkomisjonis, veel halvemaks tehti see maakomisjonis ja pärast Riigikogus. Nii et järk-järgult see ikka rohkem ebaõiglasema kuju võttis. Alguses oli sellel paragrahvil teatud mõte, olid olemas taluomanikud kui täieõiguslikud Eesti kodanikud. Sellest seisukohast loobuti ja käsitati ainult popsi huve. § 3. käsitas esialgsel kujul ainult neid küsimusi, mil popsil võõrandamise õigust ei olnud. Nimelt on öeldud Jaakson'i valitsuse seaduseelnõus: „maade korralduse nõudmise õigust ei ole aga vabadikul: a) kui vabadikul on mujal maad eromanduseks ehk põliselt tarvitada; b) kui maaomanik ehk riik kindlustab vabadikule asumiseks iseseisva koha, mis oma põllumajandusliku väärtuse ja otstarbe poolest tema endisele kohale vastab; d) kui vabadikukoha eraldamine peakoha maa-ala ühtlust rikub ehk majapidamisele tõsiseid takistusi teeb ja võimalik ei ole vabadikule samast korraldatavast maakohast mujalt maad eraldada; e) kui peakoht, millest vabadikukoht eraldatakse, alla 25 hektaari on; on aga peakoha suurus 15—25 hektaarini, võib vabadik nõuda eluasemeks oma hoonetealuse pinna ja õue-

maa eraldamist, kuid mitte üle ühe kolmandiku ha...“ j.n.e. Nagu ülaltoodust näha, ei olnud popsil Jaakson'i valitsuse projekti järgi õigust oma kasutada oleva maa eraldamist nõuda, kui maaomaniku koht alla 25 hektaari suur; peale selle ei olnud temal seda õigust veel mitmel teisel juhul, vaatamata sellele, kas maaomaniku koht 25 või rohkem hektaari suur oli. Oli peakoht 15—25 ha suur, siis võis popsil ainult elumajaaluse ja õue eraldada. Kui aga peakoht oli alla 15 ha, siis ei võinud sellest midagi eraldada. See redaktsioon, mis II Riigikogu poolt vastu võetud, ja see redaktsioon, mis praegu maakomisjoni poolt esitatud, lubab kõige vähemaidki talusid, ikkagi veel vähendada. See redaktsioon on peaaegu kõik eelpooltähendatud popsi õiguse kitsendused kaotanud. Õieti on need kitsendused kaotatud II Riigikogus, kuid ka nüüd tahetakse selle seisukoha juurde püsima jääda, et eramaadel asuvatel maakasutajatel oleks alati õigus maakorraldamisele asuda.

Jaakson'i valitsuse redaktsioonis nägi § 3. p. d. kaks juhtu ette, mille olemasolul pops ka kõige suuremast talust popsikoha eraldamist nõuda ei võinud.

II Riigikogus on need juhud üheks juhuks kokku tõmmatud selle klauseliga, et neil ainult siis veel tähtsust on, kui peakoht alla 20 hektaari suur.

Nii II Riigikogu kui ka käesoleva seaduse redaktsiooni järgi neil Jaakson'i valitsuse poolt ettenähtud juhtudel enam mingisugust tähtsust ei ole, kui peakoht 20 või rohkem hektaari suur on. Ka on nüüd kahest eraldi juhust üksainus juht kokku liidetud, nii et seega on popsi õiguste kitsendamine väga nõrgendatud, sest nüüd kaotab pops õiguse ainult siis, kui nii ühe kui teise endise juhu asjaolud koos aset leiavad.

Jaakson'i valitsuse redaktsiooni järgi võis eluasemeid ainult siis eraldada, kui peakoha suurus oli 15—25 ha, II Riigikogu ja käesoleva seaduse redaktsioon võimaldab $\frac{1}{3}$ hektaarilisi eluasemeid kõige vähematest peakohtadest eraldada.

See seisukoht ja see redaktsioon, mille II Riigikogu ajal esitas Jaakson'i valitsus, oli õiglasem. Seda seisukohta pooldas tol ajal ka rahvaerakond, esitades novelli 2. veebruaril 1926, kus toodi ette samad põhimõtted. Nii on mul ka täna lootusi, et rahvaerakond minu parandust toetab.

Minu redaktsioon on järgmine: „§ 3. Seda korralduse nõudmise õigust ei ole:

1) eramaadel asuval maakasutajal:

a) kui tal endal on mujal maad eraomanduseks ehk põliselt tarvitada;

b) kui maaomanik ehk riik kindlustab temale asumiseks iseseisva koha, mis oma põllumajandusliku väärtuse ja otstarbe poolest tema käes kasutada olevale kohale vastab;

c) kui tema käes kasutada oleva koha eraldamine maakoha ühtlust rikub või majapidamisele tõsiseid takistusi teeb ja võimalik ei ole samast korraldatavast peakohast mujalt maad eraldada;

d) kui peakoht, millest eraldamine sünnib, on alla 15 hektaari; on peakoha suurus 15—25 hektaari, võib maakasutaja nõuda, kui muud eeldused on olemas, ainult eluasemena oma hoonetealuse pinna ja õuema eraldamist, kuid mitte üle $\frac{1}{3}$ hektaari;

e) kui maakasutaja on kaotanud rendiõiguse kohtuotsuse alusel.

Senine lit. c võtta f-na ja senine lit. d võtta g-na.“

A. Vomm (stp): Teen ettepaneku, § 3. p. p. 1. ja 2. kustutada litera d: „Kui maaükk on renditud tööstuse ettevõtte alla“. Maakomisjonis võeti see litera rkl. Grigorjev'i ettepanekul ühe hääle enamusega vastu. Valitsuse ettepanekus ei olnud seda literat, ja II Riigikogus popsiseaduse vastuvõtmisel, kui paremalt poolt see ettepanek esitati, lükati see tagasi rõhuva häälteenamusega, sellega tahtes näidata, et meil maal asuvad väikesed tuuleveskid ja sepikojad peaksid selle seaduse kaitse alla jääma. Käesoleval juhul põhjendas härra Grigorjev oma ettepanekut sellega, et Petserimaal on nähtusi, kus mõned veskid võiksid selle seaduse alt välja jääda. Meie peame sellejuures tähele panema, et § 20. II lõige ütleb, et selles korras tühistatakse vastavad otsused üle maa, mitte ükski Petserimaal. Tähendab, mõne üksiku juhu pärast Petserimaal peame üle terve maa sajad korraldusekomisjoni otsused tühistama. See sünnitaks väga suurt meelepaha laialistes ringkondades, kuna need majapidamised on II Riigikogu poolt vastuvõetud seaduse põhjal kaitset leidnud ja maakorraldusekomisjonil tuleks uuesti otsast peale hakata nende arutamiseks. Sellepärast loodan, et need Riigikogu rühmad, kes pooldasid II Riigikogus neil põhimõttele kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse vastuvõtmist, nagu see seni maksvusel oli, hääletavad selle poolt, et litera d kustutatakse. See on põhjendatud ometi sellega, et valitsus ei leidnud tarviliku seda literat sisse võtta. Ka komisjonis ei kaitsenud valitsuse esindaja rkl. Grigorjev'i ettepanekut.

V. Grigorjev (vn): Господа народные депутаты! Я предлагаю § 3-ий принять в той редакции, как он принят комиссией. Вопрос идет там о промышленных предприятиях.

Я хотел указать, что в Печерском уезде около 20 мельниц, довольно крупных. У малоземельных крестьян взяли на аренду удобный кусок земли для мельниц, и дали обязательство молоть известное количество зерна.

Они построили там целые фабрики, обрабатывают шерсть и т. д., одним словом являются заводчиками-миллионерами.

Теперь, если закон не будет изменен, то по закону эти миллионеры являются попсами. И вот недели две тому назад был процесс у мирового судьи Петергофа, и он лично мне говорил, что явились в суд крестьяне, несколько человек, причем мельник, фабрикант-заводчик, заявляет, что он отказывается от тех условий, которые у него в контракте, какой он заключил с этими крестьянами. По смыслу закона судья должен был решить дело в пользу заводчика-миллионера, а по совести он не мог этого сделать, потому что один миллионер, а другие нищие. И он сказал, что не приводит приговора в исполнение в продолжение двух месяцев, так как надеется, что Ригикогу изменит этот закон. Ведь это ненормальное явление: миллионер-заводчик является попсом — бобылем.

Потому с точки зрения Печерского уезда я и сделал свое предложение. Там попов нет, там бедняки землевладельцы имеют $1\frac{1}{2}$ —2 гектара земли, а заводчики являются попсами — бобылями.

J. Vain (stp): Raske oleks küsimust otustada, kui igäüks järjekorras käe üles tõstaks, kuidas ta kodukülas asju sooviks näha. Siis ei oleks enam rühmadel vahet, ei mingisugust politilist programmi. Härra Grigorjev, ette tuues Petserimaa möldreid, võtab neid jõukatena. Kuid meil on raske hakata kellegi rahakotti vaatama, ja antud korral ei ole mõõduandev see, kui võrt on keegi ettevõtlik. Väga võimalik, et mõnes kohas meie riigis on haiglased olud ja külakurnajana raha kokku aetakse. Antud korral peame küsimust terve riigi ulatuses võtma, ja siis on seisukord niisugune, et asi ei käsita kahtekümmend Petserimaalt, vaid sadandeid. Oleks ebamäärane, et väikesed ettevõtted nagu tuuleveskid, mis suurte raskustega võitlevad, naftamootoritega ja aurukateldega peaks sarnasusse

seisukorda viidama, kus nad edasi töötada ei saa. Sama seisukord on sepapadadega ja igasuguste teiste ettevõtetega.

Kui maakomisjonis küsimust arutati, siis seletati, nagu jääksid teatud punkti alla ainult need ettevõtted, kus 4 töölist ja enam on. Nende seadustega uuesti tutvunedes võib öelda, et see seletamine tõele ei vasta. Igasugune ettevõtte jääks tuule peale, ta seisukord oleks äärmiselt raske.

O. Kask (töer): Siin selles paragrahvis on tehtud erand eramaade kasutamise ja kogukonna ja asutuste maade kohta. § 3. p. 1. on literad, kus on öeldud, et eramaade maakasutajal ei ole õigust, kui ta on kohtuotsusega süüdi mõistetud ja karistatud ja oma õigused kaotanud. Need kitsendavad punktid ei ole nende maakasutajate kohta maksvad, kes kogukondade maadel asuvad. Mina arvan, kui seaduseandja teatud õigused kitsendab kõigi popside ja vabadikkude kohta, kelle krundid on eramaadel, siis seesama peaks maksma ka kogukondade maade kohta. Sellepärast teen ettepaneku: § 3. p. 2. juurde võtta lit. e) kui maakasutaja kohtuotsuse alusel on kaotanud kasutamiseõiguse lepingutingimuste täitmata jätmise pärast ja f) kui maakasutaja kohtu poolt süüdi mõistetud ja karistatud: 1) kas kõigi õiguste, või 2) kõigi iseäralikkude õiguste kaotamisega, kui nende karistuste kandmine ei ole lõppenud enne 1920. a. 1. jaanuari; 3) varguses R. Tr. S. §§ 169, 170, 170¹ ja 180 põhjal, kui nende süütegude eest karistuse kandmine ei ole lõppenud enne 1926. a. 1. jaanuari.“ Need on samad literad, mis käivad nende maakasutajate kohta, kes eramaadel. Nii et minu ettepaneku sisu on see, et oleksid ühtlased kitsendused maakasutajate kohta nii era- kui kogukonna maadel.

Teiseks teen ettepaneku, rkl. Vommi ettepanekus lahus hääletada § 3. p. 1. lit. d ja p. 2. lit. d, nimelt tööstuse ettevõtete kohta.

J. Vain (stp): Mis puutub õiguse kaotamise sellepärast, et inimesed karistatud, selle kohta olid omalajal pikad vaidlused. Pean ütlema, et ei ole pooltki otstarbekohane, et inimesed, olles karistatud kohtu poolt, õigused kaotaksid ka teisel alal.

Tegemist on õieti mooseseaegse karistamisega. Ei karistata süüdlast üksi, vaid ka järeltulevaid põlvi. Isa on kohtus süüdi mõistetud kuriteos, ja poeg-tütar peavad tingimata kohalt lahkuma.

Mooseseaegsed seadused on meil vana-
nenud, ega tohiks neid siin tarvitusele võtta.

P. Baranin (vn): Господа депутаты! К сожалению, я мало знаком с этим вопросом, но из того, что я здесь слышал и что мне сообщил депутат Григорьев, я прихожу к заключению, что поправка социалистов неприемлема по следующим соображениям. Здесь вопрос касается владельцев промышленных предприятий, устроившихся на деревенской общинной земле. В Печерском крае владельцы этих предприятий арендовали принадлежащие обществам земельные участки, на которых построили мельницы, работающие водяной силой.

По заключенным договорам они обязались молотить бесплатно известное количество зерна. Эти договоры до сего времени выполнялись аккуратно. Для мельников плата натуральной повинности не была обременительна; их промышленные предприятия продолжали развиваться, они наживали имущество, и никто из крестьян их не стеснял и препятствий не сделал. Но теперь, как только был принят этот закон, — *ropsiseadus* — эти самые господа заявляют — „мы больше по этим договорам молотить зерна вам не будем, так как мы теперь являемся бобыльями, а не промышленниками, как нас до сего времени считали“. Вот на это обстоятельство указывал депутат Григорьев. Боязнь же депутата Вайна, что с принятием этого закона будет вырван фундамент из под промышленных предприятий, совершенно не основательно. Тут бояться нечего. Этим законом мы заставим владельцев промышленных предприятий соблюдать только те договоры, которые несколько лет назад они сами заключили. Никто их с места не тронет. Они будут попрежнему иметь возможность развивать свое дело в тех размерах, как это им самим заплоторассудится.

Исходя из этих соображений, я нахожу, что предложение социалистов носит несправедливый оттенок и государственным собранием должно быть отвергнуто.

V. Vessart (põl): Ma teen ettepaneku, § 3. juurde võtta uus punkt „3. Vallakogukonna maade kasutajal“.

Omalajal oli valla koolivõrgu ümberloominine, ja paljud koolid on ümber paigutatud ja koondatud keskkohadesse ja endistes mõisa härrastemajadesse, ja endised valla koolimajad on antud välja ajutiselt rendile. Need koolid on mitmel pool koolivõrgust välja jäänud, ja vallamaad läheksid nüüd

juhuslikult isikute kätte selle seaduse alusel. (Vahelhüüe keskelt.) Ei ole neid kuigi palju, ja täiesti asjata oleks valdade käest need maad ära võtta. Sellepärast ma sooviksin, et just valla kogukonna maad jääksid selle seaduse alt välja.

Aruandja **A. Schulbach** (lõpusõna): Maakomisjoni seisukohalt ei taha käesolev seaduseelnõu üles seada mingisuguseid uusi põhimõtteid, vaid tahab ainult kõrvaldada neid tehnilisi puudusi ja vigu, mis tulnud ilmsiks seaduse teostamisel, tähendab, käesolev eelnõu kannab rohkem seaduse seletamise iseloomu. Sellepärast ei saa kuidagi ühineda rkl. Tamme parandus-ettepanekuga, mis tahab tuua kaugeleulatavaid uuendusi seaduseelnõusse, tahab tühistada suure hulga tööd, mis tehtud, ja sundida seda uuesti otsast peale hakkama.

Rkl. Vomm on teinud ettepaneku, § 3. välja jätta tööstusekohad. On täiesti õige, et vastavaid punkte ei olnud Vabariigi Valitsuse poolt esitatud eelnõus, vaid need võeti üles komisjonis rkl. Grigorjevi ettepanekul, kes põhjendas nende vajadust vastoludega Petserimaal. Ettepanek leidis komisjonis enamuse, kuna tööstusekohad tööpoolest puht popsikoha iseloomu ei kanna ja sellepärast küsimust nende suhtes komisjoni enamuse arvates lahendada võiks vabakokkuleppe alusel.

Rkl. Kase ettepanek komisjonis hääletamisel ei olnud. Seda puudutati küll komisjonis läbirääkimistel, kuid see ei leidnud poolehoidu. Sellepärast ei saa ma selle ettepanekuga komisjoni nimel ühineda.

Rkl. Vainu ettepanekuga ei saa ma samuti ühineda. See ettepanek komisjonis arutamisel ei olnud. See toob põhimõttelikke muutusi, mis sunnib palju asju uuesti ümber otsustama, sellepärast ei ole see soovitatav.

Rkl. Vessarti ettepanekuga komisjon ei ühinenud, sest vallamaadel on väga palju maid, mis kannavad puht popsikoha iseloomu. Näiteks on Lõuna-Eesti vallamaid väikeste kohtadena välja renditud, ja inimesed on sinna peale juba hooned ehitanud. Kui

need kohad selle seaduse alt välja arvata, oleks see ülekohus väikekohapidajatele. Sellepärast tuleks ka see parandus tagasi lükata.

Ühegi tehtud parandusega ei saa ühineda.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Rkl. Tamme ettepaneku poolt on 18 häält, vastu 40 häält, seega tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Vommi ettepanek § 3. p. 1. kohta vastu võetud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Vommi ettepanek § 3. p. 2. kohta tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Vainu ettepanek tagasi lükatud.

(Hääletatakse.) Rkl. Kase ettepaneku poolt on 39, vastu 32 häält, erapooletuid 1, seegavastu võetud.

(Hääletatakse.) Rkl. Vessarti ettepaneku poolt on 28, vastu 35 häält, seega tagasi lükatud.

Chr. Kaarna (töer) (korra kohta): Ma teen ettepaneku praegu, pärast arutamisel oleva paragrahvi hääletamist Riigikogu koosolek lõpetada, et eelarve-komisjonile võimalust anda otsekohe Riigikogu koosoleku lõpetamise järele kokku astuda. Eelarve-komisjonil on 2 seaduseelnõu läbi vaadata, nimelt: eelkrediitide seadus ja raudteedevõrgu arendamise kava. Mõlemad eelnõud on Vabariigi Valitsuse ja vanematekogu poolt kiireks tunnustatud ja nende läbivaatamisega peaks eelarve-komisjon juba täna lõpule jõudma.

Juhataja **K. Einbund**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Kaarna' ettepanek vastu võetud.

Hääletamisele tuleb § 3. ühes vastuvõetud parandustega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 3. vastu võetud.

Lõpetan Riigikogu koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 19.25 min.

Allkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **K. Einbund**.

Sekretär **M. Juhkam**.